

Modül 1. Mülteci ve sığınmacıların haklarının korunması ve uygulanması hakkındaki uluslararası çerçeve

ÖNEMLİ KAVRAMLAR:

- Mülteciler, 1951 Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Cenevre Sözleşmesine göre uluslararası hukuk kapsamında korunmaktadırlar. Bu temel belge, mültecilerin haklarını ve Sözleşmeye taraf olan ve Türkiye'yi de kapsayan 145 ülkenin yükümlülüklerini belirlemektedir. Sözleşme, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 1950'de kurulan Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR) tarafından yönetilmekte ve izlenmektedir.
- 1951 Cenevre Sözleşmesi, mülteciyi, ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan şahıslar olarak tanımlanmaktadır.
- 1951 Cenevre Sözleşmesindeki "mülteci" tanımı, Avrupa'da 1951 yılından önce meydana gelen olaylar nedeniyle yerlerinden edilen mültecilerle sınırlıdır. Bu zamansal ve coğrafi sınırlamalar, Sözleşme hakkındaki 1967 Protokolüyle kaldırılmıştır.
- Türkiye hem 1951 Sözleşmesine, hem de 1967 Protokolüne taraftır. Ancak Türkiye, 1967 Protokolünde, Avrupalı olmayan mültecilere mülteci statüsü tanımama hakkını saklı tutmuştur.
- Başka bir ülkeye (mülteci statüsünde olsun ya da olmasın) sığınma talebinde bulunanlar, ırkları, dinleri, milliyetleri, belli bir gruba mensubiyetleri veya siyasi düşünceleri nedeniyle işkenceye veya insanlık dışı muameleye maruz kalacakları ya da hayat veya hürriyetlerinin tehdit altında olacağı ülkelere geri gönderilemezler. Bu, artık, "geri gönderme yasağı" (*non-refoulement*) olarak bilinen uluslararası bir hukuk kuralıdır ve Türkiye ve 1951 Sözleşmesine ve Protokole taraf olmayanlar da dâhil olmak üzere, tüm ülkeler için bağlayıcıdır.
- Türkiye yalnızca Avrupalılara mülteci statüsü verse de, Türk hukuku Avrupalı olmayanlar için de belirli korumalar sağlamaktadır. Buna, Türkiye'ye yabancıların kitlesel olarak sığınmaları karşısında "geçici koruma" da dâhildir. Türkiye 2014'te, Suriyelilere, tabiiyetsiz kişilere ve Suriye'deki çatışmalar nedeniyle Suriye'den Türkiye'ye gelen mültecilere koruma sağlayan ve belirli haklar veren özel bir Geçici Koruma Yönetmeliği çıkardı.